

TÜRKİYE'DE ÜSTÜN ZEKÂLI VE YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ İLE İLGİLİ BİR MODEL GELİŞTİRME PROJESİ

Prof. Dr. Ümit DAVASLIGİL

İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi
Özel Eğitim Bölümü, Üstün Zekâlılar Eğitimi Ana Bilim Dalı

Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilere Sunulması Gereken Özel Eğitimin Gerekçesi:

Tüm alanlarda insan çabasıyla topluma yapılan katkılarda üstün zekâlı ve yetenekli olarak nitelediğimiz kesimin payı büyüktür. Bu nedenle, üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin eğitimi tüm dünyada önemli bir konudur.

Demokrasi ile yönetilen ülkelerde, her bireye eşit eğitim olanaklarının sunulması büyük önem taşır. Bu, aynı zamanda temel insan haklarından da biridir. Bu noktada, eşit eğitim olanaklarının aynı eğitim fırsatları olmadığı konusuna da açıklık getirmekte yarar vardır, çünkü üstün zekâlı öğrenciler eğitim ve öğrenim açısından farklı özelliklere sahip oldukları için, farklılaştırılmış bir eğitim programı gereksinimi içindedirler. Bu nedenle, farklı özellikler gösteren üstün zekâlı öğrencilere farklılaştırılmış eğitim olanaklarını sunmayı reddetmek, ne demokrasi ile ne de insan haklarıyla bağdaşmaktadır.

Durum böyle olmasına karşın, maalesef üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler okullarda genelde karşılanmayan gereksinimleri nedeniyle, sınıf etkinliklerinde yüksek düzeyde kırıklık yaşarlar. Sonuç olarak da bu tür çocuklar geleneksel okullarda ve normal sınıflarda, çok soru sormaları, kuralları, yöntemleri sorgulamaları ve çalışmalarını herkesten önce bitirmeleri nedeniyle, problemli bir çocuk durumuna gelirler.

Üstün zekâ ve yetenekliler başarılı veya yüksek işleve sahip bireyler olarak kabul edilmeleri nedeniyle, insanlığı tatmin edici yarınlara taşımaları konusunda toplumun da onlardan bazı beklentileri vardır. Bu beklentiler üstün çocuklardaki sosyal baskıyı artırır. Üstün zekâlı öğrencilerin eğitim gereksinimlerine uygun olarak sınıf-ıçi ve sınıf-dışı etkinlik düzenlemelerine gidilmezse, bu kesim bu beklentileri mantıksal bir temele dayanmayan haksız istekler olarak algılar. Eğitim gereksinimlerinin karşılanması halinde ise, bu tür öğrencilerin yeni keşifler ve icatlar yaparak, hastalıklara yeni tedavi yöntemleri bularak, potansiyellerini sanat alanlarına da yansıtarak, sadece kendi ülkelerindekilere değil, bütün insanlığa katkıda bulunmaları olasıdır.

Türkiye’de ilk kez Üstün Zekâlıların Eğitimi Ana Bilim Dalının Kurulması

Bireylerin gereksinimlerine uygun eğitim almalarının bir insanlık hakkı olduğu, üstün zekâlı ve yetenekli bireylere böyle bir imkân tanınmadığı zaman yok olma tehlikesi içinde oldukları ve üstün bireylerin bir ülkenin kalkınmasında büyük önem taşıdıkları hususlarındaki gerçeklerin bilinci içinde, İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü’nde Türkiye’de ilk kez, Üstün Zekâlıların Eğitimi Ana Bilim Dalı kurulmuştur. Ekim 2002’de bu Ana Bilim Dalı, Üstün Zekâlılar Öğretmenliği Lisans Programı, Yan Alan: Sınıf Öğretmenliği adı altında bir program başlatmıştır. 2003 eğitim-öğretim yılından itibaren de Yüksek Lisans Programına öğrenci alınmaya başlanmıştır.

Öğretmen adaylarının eğitim ve öğretiminde kurama olduğu kadar uygulamaya da önem verdiğimiz ve üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerimizin gereksinimlerine duyarlı olduğumuz için, bir uygulama okulu arayışı içine de girilmiştir. Sonuç olarak 30 Temmuz, 2002’de Milli Eğitim Bakanlığı ve İstanbul Üniversitesi arasında imzalanan protokol gereğince, Beyazıt İlk Öğretim Okulu projemiz için uygulama okulu olarak tahsis edilmiştir. Üstün Çocukların Eğitimi Projesi Bu protokol, üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerimizi normal zekâ bölümü sınırları içinde olan yaşlılarından tamamen soyutlamadan, onların zihinsel, duyuşsal ve sosyal gereksinimlerini karşılayacak kültürümüze özgü farklılaştırılmış bir program geliştirilmesi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu proje yüksek zekâ düzeyi sınırları içinde olan öğrencilerin ve ailelerinin eğitim gereksinimlerini olduğu kadar, okuldaki öğretmenlerin hizmet-içi eğitim gereksinimlerini karşılamaya yöneliktir. Ayrıca, Üstün Zekâlılar Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda okuyan üniversite öğrencilerimizin uygulama yapma gereksinimleri de karşılanmaktadır. Öğretmen adayı üniversite öğrencilerimiz her hafta Beyazıt İlköğretim Okulundaki üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerle uygulama sınıflarında bir araya getirilerek eğitime çalışılmaktadır. Aldıkları süpervizyonlarla öğretme becerileri geliştirilmekte ve uygulama aracılığıyla öğrenmeleri pekiştirilmektedir. Bu modelde, her sınıfta 12’si üstün 12’si normal zekâ sınırları içinde olmak üzere 24 öğrenci vardır. Sadece aritmetik ve fen bilgisi derslerinde, üstün öğrencilerin kendi hızlarına göre ilerlemelerine, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda zenginleştirilmiş bir program izlemelerine fırsat

yaratmak için, bu ders saatlerinde normal yaşlılarından ayrı bir sınıfta destek eğitimi görmelerine imkân tanınmaktadır. Birinci yarı yılda, birinci sınıftaki üstün çocukların çoğu okulöncesinde okumayı öğrenmiş oldukları için, Türkçe derslerini de normal yaşlılarından ayrı bir sınıfta yapmaktadırlar. İkinci yarı yılda normal zekâ sınırları içinde olan öğrenciler de okuma yazmaya başlayınca, Türkçe dersini birlikte görmektedirler. Bu aşamada, müzik, resim, yabancı dil vb. gibi diğer derslerde de seviye grupları imkânlar oranında oluşturulabilmektedir.

HAYEF

Bu gruplarda, o alandaki öğrencilerin düzeyi temel alındığı için, üstün zekâlı öğrenciler olduğu gibi normal zekâ düzeyi içinde olan öğrenciler de bulunmaktadır. Uygulanan program esnek ve bu nedenle de gerektiğinde yetenek grupları arasındaki geçişlere izin verilmektedir.

Beyazıt İlköğretim Okulu'nun 8 sınıfında da öğrenciler mevcut olmasına karşın, 2002'de başlayan projeye sadece birinci sınıflar dahil edilmiştir ve her yıl yeni bir birinci sınıf eklenerek proje kapsamındaki sınıf sayısı arttırılmaktadır.

Bu modelde, Milli Eğitim Bakanlığı'nın temel eğitim programı kullanılmaktadır, fakat öğrenci gereksinmelerine göre farklılaştırılmaktadır. Bu model, öğrencilerin yüksek düşünce süreçleri uyarılarak, onlarda sistematik düşünce becerilerinin kazandırılmasını, zekânın tüm yönlerinin ve yaratıcılığın geliştirilmesini amaçlamaktadır. Bunların yanı sıra öğrencilerin bir bütün olarak gelişmeleri hedeflenerek, duygusal ve sosyal yönlerden gelişmelerini sağlayacak etkinlikler müfredat programıyla bütünleştirilmektedir. Böylece sadece bilgi yükü ile dolu bireyler yetiştirmek amaçlanmamaktadır. Zekâca normal sınırlar arasındaki öğrencilere de aynı çağdaş teknik ve stratejiler uygulanarak, onların da yaratıcı ve sistemli düşünme becerileri geliştirilmektedir. Değişik alanlarda ön ve son testlerle değerlendirmeler yapılmaktadır. Hem normal hem de üstün zekâ düzeyi sınırları arasında olan öğrencilerin ilerlemelerinin farklı zaman dilimlerinde değerlendirilmesi ve bu sonuçların benzer ZB'ünde olan fakat farklılaştırılmış program uygulamasının gerçekleştirilmediği normal okullarda okuyan öğrencilerin puanlarıyla karşılaştırılması plânlanmıştır.

2004-2005 öğretim yılında bu amaçla yapılan karşılaştırmalarda, hem üstün hem de normal zekâ düzeyindeki proje öğrencilerinin hem matematik hem de yaratıcılık alanlarında başarıları anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca normal zekâ düzeyindeki öğrencilerin çoğunun zekâ düzeylerinde yükselme belirlenmiş ve bu öğrencilerden 7 tanesinin üstünlük düzeyine ulaştığı görülmüştür.

Üstün zekâlı ve yetenekli bireylere gereksinmelerini karşılayacak bir eğitim sunmak ülkemizin esenliği için atılacak adımlardan biri gibi görülse de, gerçekte tüm insanlığın esenliği ile ilgilidir, çünkü yüksek Z.B.'e sahip bireyler birçok alana yapacakları katkılarıyla, sınırlarla kısıtlanmadan tüm dünyaya mal olan kişilerdir.